

28/05/2024

**GOSPODARKA
LIBANU PO
7 PAŹDZIERNIKA**

DAWID MLCZEK

WSTĘP

Jak wynika z danych opublikowanych w grudniu przez World Bank Lebanon Economic Monitor, trwająca obecnie eskalacja przemocy w Izraelu i Strefie Gazy dodatkowo obciąża gospodarkę Libanu, który od lat znajduje się w zapaści¹. Liban stoi dziś na granicy upadku, na który złożyło się wiele czynników, m.in. kryzys gospodarczy, napięta sytuacja polityczna w kraju oraz rosnące koszty życia. Na to wszystko nałożyły się ograniczenia związane z pandemią COVID-19 oraz skutki potężnej eksplozji w porcie w Bejrucie w 2020 r. Mieszkańcy Libanu mają problem ze zdobyciem żywności, paliwa oraz innych artykułów pierwszej potrzeby. Mieszkańcom doskwiera szalejąca inflacja, która wynosi obecnie 200 proc., zaś funt libański spadł o ponad 98 proc. w stosunku do dolara amerykańskiego. Znacznie wzrosły ceny energii elektrycznej, wody oraz gazu. Społeczne skutki kryzysu są dla mieszkańców Libanu katastrofalne.

Według statystyk UNESCWA, 82 proc. Libańczyków żyje w ubóstwie. W raporcie przeanalizowano aktualny stan edukacji, ochrony zdrowia, usług komunalnych, rynku pracy oraz mieszkalnictwa. Wskaźnik ubóstwa w Libanie podwoił się w ciągu zaledwie dwóch lat (42 proc. w 2019 i 82 proc. w 2021). Rośnie bezrobocie, a na rynku brakuje artykułów żywnościowych.

Skutki konfliktu widać na terytorium całego kraju, co jedynie pogłębia wyzwania dla krajowej gospodarki i utrudnia jej odbudowę. W obliczu katastrofalnego w skutkach konfliktu w Strefie Gazy przed Libanem wciąż bardzo długa droga do ustabilizowania niezwykle trudnej sytuacji gospodarczej.

1. <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2023/12/21/lebanon-s-fragile-economy-pulled-back-into-recession>

Zdjęcie: Dawid Mliczek

RYS HISTORYCZNY

W roku 1943 Liban wywalczył niepodległość od Francji, na fali postępującej dekolonizacji krajów Afryki Północnej i Azji Zachodniej. System polityczny nowopowstałego państwa oparto na parytetach religijnych, co ostatecznie doprowadziło do wybuchu wojny domowej (1975–1990). Ponad trzydzieści lat po zakończeniu konfliktu Liban wciąż mierzy się z ogromem wyzwań politycznych, gospodarczych i społecznych, które hamują dalszy rozwój kraju. Podczas obsadzania stanowisk państwowych i rządowych obowiązuje klucz wyznaniowy. Głową państwa jest prezydent wybierany przez liczące 128 deputowanych Zgromadzenie Narodowe. Miejsca w parlamencie dzieli się równo między przedstawicieli ludności muzułmańskiej i chrześcijańskiej. By wygrać wybory, partia musi osiągnąć jednak wysoki próg głosów, co sprawia, że żadna partia ani koalicja nie jest w stanie zdobyć wy-

starczająco dużo mandatów, by przeforsować swojego kandydata. Libańskie frakcje polityczne tkwią więc w impasie i nie są w stanie wypracować żadnych rozwiązań na rzecz poprawy usług publicznych, zmniejszenia długu publicznego i reform rynku pracy. Przez ostatnie piętnaście lat Liban nie poradził sobie z problemami wynikającymi z systemu konfesyjnego, przez co kraj zmaga się dziś z szeregiem wyzwań gospodarczych i społecznych. W 2018 r. Liban zajął 105. miejsce na 137 krajów opisanych w Globalnym Wskaźniku Konkurencyjności, badaniu porównującym warunki rozwoju gospodarczego przeprowadzonym przez Światowe Forum Ekonomiczne. Wśród największych zagrożeń autorzy raportu wymienili korupcję, niewydolną politykę rządu i biurokrację oraz nieodpowiednią i przestarzałą infrastrukturę. Czynniki te znacząco osłabiają rozwój gospodarczy kraju.

KORUPCJA NA NAJWYŻSZYCH SZCZEBLACH WŁADZY

W podzielonym religijnie państwie system polityczny oparty jest na odgórnych parytetach wyznaniowych, co sprzyja klientyzmowi i korupcji. Łapownictwo utrzymuje się stale we wszystkich grupach społeczeństwa. W rezultacie domenę publiczną traktuje się jak dobro prywatne, zaś niczym wyjątkowym jest zjawisko korupcji. Wskutek toczącej Liban od dekad korupcji instytucje państwowe stały się niewydolne, zaś poziom życia mieszkańców uległ pogorszeniu.

Indeks postrzegania korupcji Corruption Perceptions Index (CPI) klasyfikuje 180 krajów i terytoriów na całym świecie pod tym względem zjawiska korupcji. Ocenia je w skali od zera (wysoko skorumpowany) do 100 (wolny od korupcji). Liban od lat zajmuje najniższe miejsca w rankingu z wynikiem 24 punktów na 100, co przekłada się na 149. miejsce w klasyfikacji.

PRZESTARZAŁA INFRASTRUKTURA

Na rozwój kraju niebagatelny wpływ miała wojna domowa (1975–1990). Wskutek działań śmierć poniosło ponad 144 tys. ludzi. Rannych zostało co najmniej 184 tys. osób, zaś 17 tys. uważa się za zaginione. Ponad 750 tys. Libańczyków musiało opuścić swoje domy. Straty oszacowano na niemal 25 mld dolarów. Wycieńczony wieloletnią wojną i wewnętrznymi konfliktami Liban boryka się z licznymi trudnościami gospodarczymi.

Lata konfliktów, zaniedbań i braku inwestycji mocno nadwątlily infrastrukturę Libanu, prowadząc do powstania niedostatecznej sieci dróg, ograniczonego dostępu do czystej wody i urządzeń sanitarnych oraz niestabilności w dostawie energii elektrycznej. W wyniku

wojny domowej ucierpiała Infrastruktura, którą następnie poszczególne frakcje polityczne wykorzystywały do wywierania wpływu na przeciwnika. Podczas inwazji Izraela w 1982 r. siły libańskie zamknęły śluzy, by tym samym wyrzucić presję na wojska nieprzyjaciela. Sieci elektroenergetyczne i ujęcia wody przebudowywano zaś głównie ze względów strategicznych. Silnie rozwinięta infrastruktura stanowi kluczowy czynnik wzrostu gospodarczego. Liban znajduje się pod rządami reprezentantów różnych grup politycznych, przez co brakuje jednolitych uregulowań prawnych. Ponadto, konflikt w Libanie miał duży wpływ na rozwój kraju oraz jego stabilność polityczną i gospodarczą. Istniejące podziały społeczne utrudniają natomiast dalszy wzrost gospodarczy.

KRYZYS GOSPODARCZY

Kryzys gospodarczy w Libanie z października 2019 r. określono mianem jednego z największych załamań gospodarczych na całym świecie. Liban stoi dziś na granicy upadku, na który złożyło się wiele czynników, m.in. krach gospodarczy, napięta sytuacja polityczna w kraju oraz rosnące koszty życia. Przez kraj przetoczyła się fala protestów wobec planów nałożenia podatku na osoby korzystające z aplikacji służących do komunikacji, takich jak np. WhatsApp. Niestabilny kurs waluty, deficyt fiskalny oraz rosnące straty sektora bankowego pchnęły kraj ku katastrofie.

Sytuację Libanu pogorszyły trwający od 2019 kryzys ekonomiczny, pandemia koronawirusa, ale także eksplozja, do której doszło w porcie w Bejrucie. Realna wartość lokalnej waluty, funta libańskiego, zmniejszyła się o ponad 98 proc., zaś inflacja urosła do poziomu ponad 200 proc. Szacuje się, że ponad dwie trzecie Libańczyków, którzy mają problem ze zdobyciem żywności, żyje dziś poniżej granicy ubóstwa.

W Libanie powszechne są ograniczenia w dostawach energii elektrycznej. Korupcja i niewłaściwe zarządzanie państwem, które od 1990 r. stanowi olbrzymi problem w Libanie, sprawiły także, że państwowa firma energetyczna Électricité du Liban (EDL) nie jest dziś w stanie zapewnić stabilnych dostaw energii elektrycznej. Od 2021 r. na terytorium kraju dochodziło do drakońskiego racjonowania energii elektrycznej, sięgającego pod 12 do 21 godzin na dobę, przy jednoczesnych trudnościach z importem paliwa. O ile w 2008 r. EDL zaspokajał prawie 78 proc. zapotrzebowania na energię elektryczną, to w 2018 r. odsetek ten spadł do około 55–64 proc. Kulminacja nastąpiła latem 2021 r., kiedy w całym kraju zabrakło paliwa, gdyż libański rząd nie miał dewiz, by móc

opłacić dostawy. Libańczycy mogą więc pobierać prąd z sieci do od godziny do trzech godzin dziennie. Wobec tego, wielu mieszkańców, firmy oraz instytucje starają się zapewnić sobie energię poprzez generatory. Prąd z takich urządzeń jest jednak niezwykle drogi, więc nie każdy może pozwolić sobie na korzystanie z nich i wymaga wcześniejszego zakupu deficytowego paliwa.

W maju 2020 r. libański rząd rozpoczął rozmowy z przedstawicielami Międzynarodowego Funduszu Walutowego (MFW). Umowę z MFW powszechnie postrzegano jako jedyny sposób na uzyskanie niezbędnej pomocy finansowej. W kwietniu 2022 r. doszło do przełomu w negocjacjach; obie strony podpisały porozumienie, w którym uzgodniono konieczność reformy i restrukturyzacji sektora bankowego, wprowadzenia zrównoważonej polityki fiskalnej w celu obsługi długu publicznego oraz reformy sektora publicznego. Niemniej planom reform zagrażał polityczny impas w Libanie. Wprowadzenie ustawy o tajemnicy bankowej w lipcu 2022 r. zostało uznane za szkodliwe dla celów reformy, co osłabiło perspektywy trwałego wzrostu gospodarczego.

Członkowie rządu nie wprowadzili wymaganych przez MFW reform z obawy przed erozją siły rynkowej i przejrzystości zasad życia publicznego. W rezultacie Liban wpadł w błędne koło złych decyzji, co słono kosztuje przede wszystkim jego mieszkańców. Straty finansowe w sektorach publicznym i finansowym rosły, a obywatele odczuwali rosnące ubóstwo, ograniczony dostęp do usług podstawowych oraz narastające rozczarowanie wobec rządu, który nie radził sobie skutecznie z kryzysem.

KONFLIKT GRANICZNY OD 7 PAŹDZIERNIKA

Pogrążony w chaosie wewnętrznym – w tym w finansowej słabości – Liban pozostaje biernym obserwatorem regionalnych wydarzeń, w tym trwającej od 7 października wojny pomiędzy Izraelem i Hamasem. Na południu Libanu dochodzi do wymiany ognia między izraelską armią i sympatyzującym z Hamasem Hezbollahem. Założona w 1982 r. przez grupę libańskich duchownych i przywódców szyickich partia za cel obrała sobie wypędzenie Izraelczyków z terenów Libanu oraz ustanowienie tam republiki islamskiej. Hezbollah dysponuje dziś wyraźnym potencjałem wojskowym i politycznym w kraju i w regionie, głównie z uwagi na bliskie związki z Iranem.

Analiza organizacji Beirut Urban Lab dowodzi, że Izrael przeprowadził dotychczas 3,6 tys. ataków na terytorium Libanu. W swoich operacjach wojskowych używa amunicji z białym fosforem, która stwarza zagrożenie dla ludności cywilnej oraz niszczy uprawy rolne. W wyniku izraelskich ostrzałów południowego Libanu od 7 października zginęło co najmniej 300 Libańczyków, w tym ponad 240 bojowników Hezbollahu. Jak podała strona izraelska, w atakach zginęło również niemal 20 obywateli Izraela. Wystrzelone przez Izrael pociski wywołały pożary, które strawiły 462 hektary ziemi uprawnej. W ich wyniku ucierpiały także zwierzęta (150 tys. kurczaków i 620 owiec). Zniszczono także 150 uli. Najpoważniejsze straty zanotowali jednak rolnicy uprawiający drzewa oliwne; z powodu trwających ostrzałów nie mogli rozpocząć zbiorów, które zwykle trwają od początku października do połowy listopada. Organizacje ochrony praw człowieka oraz rząd libański oskarżyły Izrael o umyślne stosowanie substancji chemicznych, które powodują nieodwracalne zmiany w środowisku naturalnym.

Większość ataków pomiędzy Hezbollah a Izraelem miała miejsce w pobliżu granicy z Libanem. Niemniej, wykroczyły one poza przygraniczne terytoria kraju. 26 lutego izraelskie lotnictwo rozpoczęło nalot na położoną na zachodzie Libanu Dolinę Bekaa, zaś 2 stycznia w stolicy Libanu Bejrucie doszło do wybuchu, w którym zginął jeden z przywódców Hamasu. Z powodu ataków raketowych Hezbollahu i izraelskich nalotów z wiosek po obu stronach granicy uciekły dziesiątki tysięcy Izraelczyków i Libańczyków. Według danych opublikowanych przez Biuro Koordynacji Pomocy Humanitarnej ONZ (UN OCHA), najważniejszej agencji humanitarnej w globalnym systemie pomocy, z miejscowości Bint Dżubajl, Tyr i Marż Ujun w południowym Libanie wysiedlono ponad 90 tys. osób. Izrael zażądał, żeby bojownicy Hezbollahu wycofali się z pasa przygranicznego. Izraelski minister obrony Yoav Gallant ostrzegł sojusznika palestyńskiego Hamasu, że Bejrut może spotkać taki sam los jak Gaze, jeśli proirańska formacja wciągnie Liban w wojnę. „To, co możemy zrobić w Gazie, możemy również zrobić w Bejrucie” – oświadczył Gallant podczas wizyty w północnym Izraelu, graniczącym z Libanem. „Jeśli Hezbollah, popełni tutaj takie błędy, pierwszymi, którzy zapłacą cenę, będą obywatele Libanu” – ostrzegł izraelski minister.

Do zakończenia konfliktu nawoływali również amerykańscy i europejscy dyplomaci. Przede wszystkim wezwali bojowników Hezbollahu do wycofania się kilka kilometrów od granicy, a także zaapelowali do władz Libanu o wzmocnioną obecność armii w pasie przygranicznym, by skutecznie odeprzeć kolejne ataki. Jednakże wydaje się, że wszelkie próby deeskalacji napięć między Libanem i Izraelem są w obecnej sytuacji geopolitycznej skazane na porażkę.

PROGNOZY GOSPODARCZE

Z analiz Banku Światowego jasno wynika, że trwający w regionie konflikt przekreślił szanse na jakiegokolwiek ożywienie gospodarcze w Libanie. Jeszcze przed wybuchem wojny Izraela z Hamasem, przewidywano, że wzrost gospodarczy w Libanie wyniesie 0,2 proc. w 2023, po raz pierwszy od 2018 r. Wydawało się, że gospodarka Libanu tymczasowo się ustabilizowała. Optymizmem mogło napawać ożywienie w branży turystycznej podczas sezonu wakacyjnego, wsparcie zagranicznych darczyńców, tendencja do wypłacania wynagrodzeń w dolarach oraz względne ustabilizowanie się sektora prywatnego. Z uwagi na trwającą w regionie wojnę i brak instrumentów wsparcia gospodarczego, Bank Światowy prognozował powrót libańskiej gospodarki w 2023 roku do poziomu recesji. Nadal utrzymuje się deficyt w wysokości 12,8 proc. PKB.

Większość podstawowych produktów takich jak żywność, lekarstwa oraz paliwa Liban importuje, głównie drogą morską (70-80 proc.). W obliczu trwającej wojny Izraela z Hamasem w Libanie przypomniano izraelską blokadę Libanu, w tym portów, z roku 2006. Wówczas jednak Liban dysponował rezerwami zboża, które uległy zniszczeniu w wyniku wybuchu w porcie w Bejrucie w 2020 r.

W ocenie Banku Światowego, wojna Izraela z Hamasem może nasilić trwający w Libanie kryzys gospodarczy i tym samym stanowić zagrożenie dla turystyki w regionie. Sektor ten odpowiada bowiem za 20 proc. łącznego produktu krajowego brutto (PKB) Libanu. Po 7 października wiele linii lotniczych zawiesiło bądź

odwołało loty do Libanu, co uderzyło w libańską gospodarkę opartą w dużej mierze na turystyce. Szczególnie mocno ucierpiała branża gastronomiczna – restauracje, kawiarnie i kluby zanotowały 80-procentowy spadek obrotów. Ze względu na nieprzewidywalną sytuację w zakresie bezpieczeństwa na południu kraju, Australia, Francja, Niemcy, Wielka Brytania i USA opublikowały zalecenia dla swoich obywateli, by powstrzymali się od wyjazdów do Libanu bądź opuścili ten kraj najszybciej jak to możliwe. Jednocześnie nie odwołano ani nie zawieszono zaplanowanych lotów komercyjnych. 20 października libańskie narodowe linie lotnicze Middle East Airlines podały, że zamierzają ograniczyć liczbę operacji lotniczych ze względu na „niestabilną sytuację w regionie oraz ograniczenia w polisach ubezpieczeniowych na wypadek wojny”. W rezultacie ruch na jedynym w kraju lotnisku w Bejrucie spadł o niemal 80 proc.

W 2023 r., jak wskazywał raport, stopa inflacji miała wzrosnąć do poziomu 231,3 proc., głównie z powodu deprecjacji kursu walutowego w pierwszej połowie 2023 r. oraz wzrostem liczby transakcji w dolarach. Ceny podstawowych produktów biją rekordy. Według danych Banku Światowego w kwietniu 2023 r. Liban odnotował najwyższą na świecie nominalną stopę inflacji cen żywności na poziomie 350 proc. Wzrost cen najmocniej uderza w najuboższych. W 2022 r. dług publiczny Libanu wynosił 179,2 proc. PKB i rośnie dalej z powodu historycznego upadku waluty krajowej.

WDRAŻANIE REFORM

Liban wymaga natychmiastowych i głębokich reform, by uzdrowić system zarządzania państwem oraz lepiej radzić sobie z długiem publicznym. Aby to osiągnąć, należy wprowadzić reformy, które poprawią przejrzystość, zwiększą odpowiedzialność i wzmocnią środki antykorupcyjne. Takie działania mogą obejmować wzmocnienie niezależności sądownictwa i agencji antykorupcyjnych, egzekwowanie wymogów dotyczących ujawniania informacji finansowych przez urzędników publicznych oraz zapewnienie skutecznego egzekwowania przepisów antykorupcyjnych.

Ważne, by Liban zastosował zalecany przez Międzynarodowy Fundusz Walutowy kompleksowy plan reform, obejmujący restrukturyzację sektora finansowego, wprowadzenie reform fiskalnych, przekształcenie przedsiębiorstw państwowych, wzmocnienie zarządzania i ram antykorupcyjnych, oraz ustanowienie stabilnego systemu walutowego. Te reformy są kluczowe dla przywrócenia rentowności finansowej Libanu, umożliwienia obsługi zadłużenia, inwestowania w wydatki socjalne, odbudowy infrastruktury oraz poprawy przejrzystości instytucji państwowych. MFW podkreślił istotę przeprowadzenia wszechstronnych reform mających na celu uregulowanie finansów publicznych, restrukturyzację długu państwowego, odbudowę sektora bankowego, poszerzenie sieci zabezpieczeń społecznych oraz usprawnienie zarządzania. Za sprawą reform Liban ma szansę przełamać impas i podążyć drogą zrównoważonego rozwoju. Zawarcie porozumienia z MFW oznacza odblokowanie czteroletniego programu wsparcia dla Libanu w wysokości 3 mld dolarów.

Kluczowe znaczenie dla odbudowania zaufania społecznego do polityki rządu i promowania wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu ma poprawa zarządzania, walka z korupcją oraz wzmocnienie ram przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu. Dogłębna analiza zarządzania mogłaby dostarczyć wskazówek dotyczących usprawnienia zarządzania, w tym środków mających na celu wzmocnienie autonomii i bezstronności systemu sądownictwa oraz zwiększenie odpowiedzialności sektora publicznego. Rząd powinien priorytetowo traktować praworządność i sprawne zarządzanie, podejmując działania takie jak ułatwienie przejrzystej i efektywnej pomocy humanitarnej i społecznej, wydawanie dekretów wykonawczych w celu wdrożenia oczekiwanych przepisów dotyczących dobrych praktyk w zarządzaniu oraz zwalczania korupcji w sektorze publicznym, powołanie Krajowej Komisji Antykorupcyjnej oraz uchwalenie ustawy o niezależności sądownictwa. Jest to warunek wdrożenia planu odbudowy gospodarczej we współpracy z krajowymi i międzynarodowymi partnerami, takimi jak MFW i ONZ. Warto powołać też komisję dyscyplinarną, by pociągnąć do odpowiedzialności urzędników publicznych, którzy dopuścili się korupcji.

Ponadto, władze kraju powinny przestrzegać wysokich standardów przejrzystości i udostępnić inwestorom wszelkie dostępne dane. Ważne także, by wprowadzić przejrzyste zasady finansowania, by pomoc materialna mogła trafić do najpilniej potrzebujących. Niejasne są także zasady przydzielania pomocy, w związku z czym dochodzi do korupcji i wszelkiego rodzaju nadużyć. Przejrzystość systemu zapewni dobre rządy w Libanie.

WNIOSKI I PERSPEKTYWY

Wprawdzie Izrael i Liban toczyły w przeszłości wiele konfliktów, to trwające obecne działania w pobliżu południowych regionów Libanu mogą ostatecznie pogrzebać szanse tego kraju na jakiegokolwiek ożywienie gospodarcze. Kolejna pełnoskalowa wojna będzie dla Libanu równoznaczna z wyrokiem śmierci. Kryzys finansowy z 2019 r. gwałtownie przerodził się w krach walutowy. Ponadto, libański rząd odmawia wprowadzenia reform, które mogłyby zagwarantować względną stabilność w kraju. Wartość produktu krajowego brutto spadła do poziomu 40 proc. w porównaniu z rokiem 2018.

Kraj uzależniony jest od napływu kapitału – w 2023 r. stanowił blisko 90 proc. PKB, co stanowi znaczący wzrost od 2018 r., gdy wskaźnik ten wynosił 50 proc. Gospodarka Libanu opiera się w dużej mierze na gotówce, a większości

rozliczeń dokonuje się w dolarach amerykańskich. W przypadku zamknięcia portów i lotnisk Liban straci dostęp do środków pieniężnych. Ponieważ decydenci ociągają się z wprowadzeniem fundamentalnych reform, zagraniczni darczyńcy coraz mniej chętnie udzielają wsparcia Libanowi. Rentowność inwestycji długoterminowych stoi pod znakiem zapytania, a Libanowi coraz mocniej kurczą się zasoby.

Tocząca się wojna między Izraelem i Hamasem może być gwoździem do trumny libańskiej gospodarki. Perspektywa odbudowy kraju oddala się. Bez finansowego i politycznego wsparcia z zagranicy ograniczenie kryzysu w Libanie jest niemożliwe. Aby działania były efektywne, muszą uwzględniać wzmocnienie instytucji państwowych oraz sprawną dyplomację, by zaradzić gigantycznemu kryzysowi gospodarczemu.

ŹRÓDŁA

Bank Światowy. Lebanon's Fragile Economy Pulled Back into Recession. (2023).

<https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2023/12/21/lebanon-s-fragile-economy-pulled-back-into-recession>

UNESCWA. Multidimensional Poverty in Lebanon. (2021)

<https://www.unescwa.org/publications/multidimensional-poverty-lebanon-2019-2021>

MFW. Lebanon: Staff Concluding Statement of the 2023 Article IV Mission. (2023).

<https://www.imf.org/en/News/Articles/2023/03/23/lebanon-staff-concluding-statement-of-the-2023-article-iv-mission>

Beirut Urban Lab. Mapping Escalation Along Lebanon's Southern Border Since October 7. 2024

<https://beiruturbanlab.com/en/Details/1958/escalation-along-lebanon-southernborder-since-october-7>

Światowe Forum Ekonomiczne The Global Competitiveness Index 2017-2018. (2018)

https://www3.weforum.org/docs/GCR2017-2018/03CountryProfiles/Standalone2-pagerprofiles/WEF_GCI_2017_2018_Profile_Lebanon.pdf

Human Rights Watch. "Cut Off From Life Itself Lebanon's Failure on the Right to Electricity. (2023).

<https://www.hrw.org/report/2023/03/09/cut-life-itself/lebanons-failure-right-electricity>

Mehej, K. Chatham House. Breaking the Curse of Corruption in Lebanon. (2021)

<https://www.chathamhouse.org/2021/06/breaking-curse-corruption-lebanon/02-context-corruption-lebanon>

Atlantic Council. As fighting along the Liba-

non-Israel border escalates, diplomats scramble to head off a war. 2024

<https://www.atlanticcouncil.org/blogs/mediasource/lebanon-israel-gaza-war-ceasefire-hezbollah/#:~:text=The%20French%20offer%2C%20according%20to,in%20accordance%20with%20UNSCR%201701.>

UNOCHA. Lebanon: Flash Update #15 - Escalation of Hostilities in South Lebanon, 3 kwietnia 2024 r. 2024

<https://www.unocha.org/publications/report/lebanon/lebanon-flash-update-15-escalation-hostilities-south-lebanon-03-april-2024#:~:text=In%20total%2C%20the%20Lebanese%20Ministry,%2C%20Marjayoun%2C%20Oand%20Tyre%20districts>

Alberti, M. Al Jazeera. It's scary: Israel war fears batter Lebanon's struggling economy. (2023).

<https://www.aljazeera.com/features/2023/10/29/its-scary-israel-war-fears-batter-lebanons-struggling-economy>

Malley, M. The Lebanese Civil War and the Taif Accord: Conflict and Compromise Engendered by Institutionalized Sectarianism. *The History Teacher*, 52(1), ss. 121–59. (2018).

Ghosn, F. & Khoury, A. Lebanon after the Civil War: Peace or the Illusion of Peace?. *Middle East Journal*, 65(3), ss. 381–97. (2011).

Verdeil, E. Infrastructure Crises in Beirut and The Struggle to (not) Reform The Lebanese State. *The Arab Studies Journal*, 26(1), ss. 84-113. (2018).

Fakhoury, T. Power-sharing after the Arab Spring? Insights from Lebanon's Political Transition. *Nationalism and Ethnic Politics*, 25(1), ss. 9-26. (2019)

WARSAW INSTITUTE

Warsaw Institute
ul. Wilcza 9, 00-538 Warszawa, Polska
+48 22 417 63 15
office@warsawinstitute.org

© COPYRIGHT 2023 Warsaw Institute

Opinie zawarte w niniejszej publikacji odzwierciedlają wyłącznie poglądy autorów.

SFINANSOWANO ZE ŚRODKÓW NARODOWEGO INSTYTUTU WOLNOŚCI - CENTRUM
ROZWOJU SPOŁECZEŃSTWA OBYWATELSKIEGO W RAMACH RZĄDOWEGO
PROGRAMU ROZWOJU ORGANIZACJI OBYWATELSKICH PROO1A NA LATA 2018-2030.